

системою включає: організацію управлінської діяльності на основі знань різних наук; забезпечення узгодженості двох взаємопов'язаних процесів – функціонування та розвитку; встановлення зв'язку між цілями управління та напрямком їх реалізації, діями всіх суб'єктів управління; різноманітність і наступність цілей і шляхів їх вдосконалення; врахування впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, що визначають регіональну освітню систему.

Література:

1. Байбакова О. Сучасні погляди на педагогічний менеджмент. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: «Педагогіка, соціальна робота»*. Вип. 23. С. 13–16.

2. Черниш А. Менеджмент освіти : навчальний посібник. К. : Видавництво «Університет» КМПУ імені Б.Д. Грінченка. 2008. С. 49.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-403-0-27>

IMPLEMENTATION OF SOCIO-EMOTIONAL AND ETHICAL EDUCATION AS A MEANS OF OVERCOMING EDUCATIONAL LOSSES AT HISTORY LESSONS

ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОГО ТА ЕТИЧНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСОБУ ПОДОЛАННЯ ОСВІТНІХ ВТРАТ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Bielova O. S.

*history and law teacher, senior teacher,
Kryvyi Rih Gymnasium No. 72 of the
Kryvyi Rih City Council
Kryvyi Rih, Ukraine*

Бєлова О. С.

*учитель історії та правознавства,
старший учитель,
Криворізька гімназія № 72
Криворізької міської ради
м. Кривий Ріг, Україна*

Наша держава, в умовах воєнного стану, знаходиться в постійній невизначеності та мінливості подій, що спонукає населення до невпевненості у завтрашньому дні. Такі умови характерні для концепції світів, запропоновані американськими військовими в кінці XX ст. За цією концепцією граничний етап нестабільного світу VUCA змінює SPOD-світ і здійснюється перехід до BANI-світу. На початку XXI ст. розроблено стратегію протистояння ризикам через стійкість,

рух вперед, гнучкість, віру в свої сили і освоєння нових компетентностей [7]. Саме таке завдання сьогодні стоїть перед педагогами, адже філософія освіти, як загальна парадигма організації і змісту знань, що через освіту передається молодому поколінню, має світоглядні цінності, які зростають в процесі освітньої діяльності; здійснюється визначеність духовного світу особистості, який формується і визначає її особистісну позицію, роль і способи поведінки в суспільстві.

В інтелектуальній історії людства акцентовано увагу на тісній взаємодії філософії і педагогіки, проблеми якої належить до найскладніших і найсуперечливіших в науці [5]. Тобто, педагогічна система в своєму підґрунті має певну філософську систему, а філософська система реалізується через педагогічні принципи та ідеї. Отже, філософія і педагогіка – науки про людину, яка живе в суспільстві, виконує певні соціальні ролі, реалізується в ньому як особистість, тому здобуття знань, формування необхідних умінь і навичок, світоглядної і моральної позиції, загальної культури та складає основний зміст педагогічної науки і є центральною проблемою в філософії.

Слід зазначити, що методологічною основою педагогіки є філософія, напрями якої виступають на методологічних засадах педагогіки – екзистенціалізму, неомізму, неопозитивізму, прагматизму, неопрагматизму, біхевіоризму, діалектичному матеріалізмі тощо [4]. Відзначимо, що кожна з перерахованих вище систем має свої переваги та недоліки, адже одній не вистачає свободи, іншій не завадить дисциплінованості.

Американський філософ Дж. Дьї зазначив, що мета освіти полягає у формуванні навичок пристосовування до умов життя, при цьому основним обов'язком педагога є не лише ознайомлення із загальними засадами впливу оточуючого середовища на фактичний досвід, а й визначення конкретних факторів, які сприяють отриманню таких знань та ведуть до розвитку [3, с. 38].

У зв'язку з процесами глобалізації та інтеграції України в європейській освітній простір, новою властивістю суспільного розвитку виступає «суспільство знань», основним завданням якого є формування всебічно розвиненої особистості з креативним мисленням, сукупністю професійних знань, умінь та навичок з характерним високим рівнем моральних та громадських якостей. В той час, основною проблемою освіти сьогодні стає проблема пошуку і вироблення унікальних знань до яких готова особистість. Також, головними ознаками загальної кризи освіти (за Т. Хюсен, Ф. Альтбах та Д. Джонстон) є розрив між освітою і культурою, що свідчить про відставання освіти від науки та спонукає освітян до занурення в науковий досвід та пошук нових методів, технологій чи, навіть, елементів якісного навчання.

Ефективність навчання в сучасній школі залежить від уміння педагога обрати метод чи прийом навчання в конкретних умовах для кожного уроку чи заняття. За В. Сухомлинським, навчання – це індивідуально-творчий розвиток кожної дитини, адже першочергово є вміння проникнути в духовний світ дитини та встановити емоційний контакт між педагогом і дітьми [1, с. 17].

Отже, освітній процес – це насамперед людські стосунки, адже ставлення учнів до навчання зумовлюється насамперед ставленням учителя до них, його душевною теплотою та чуйністю, прикладом й переконанням. Дитина, за твердженням В. Сухомлинського, краще сприймає, осмислює і запам'ятовує тоді, коли вона їх переживає, тобто «включається» емоційний механізм. Відтак, педагог має не формально «викладати матеріал», а любити свою професію і своїх учнів щиро та відверто.

Розвиток методів навчання історії кінця XIX – початку XX ст. досліджували Б. Влахопулов, Л. Кругликов-Гречаний, Я. Кулжинський, О. Пометун, А. Приходько, І. Смоленський та інші. Бурхливий розвиток методики викладання історії почало супроводжувати використання її теоретичних засад у тогочасних навчальних закладах. Оскільки теоретичні розробки належали переважно викладачам-практикам, то саме їх власний досвід був поштовхом щодо подальшого застосування методів навчання історії у школах.

Відтак, аналіз методичної літератури свідчить, що наприкінці XIX – початку XX ст. не було розроблено єдиної загальної схеми класифікації методів викладання історії. Майже кожен автор вкладав у їх розуміння власний зміст. Однак методистів поєднувало бажання забезпечити активізацію самостійної діяльності учнів усіма можливими засобами, розробити активні методи навчання. Усі вони підкреслювали активну роль учня, а викладачеві відводили функцію забезпечення контролю і керівництва на уроці. Сучасні продуктивні методи – евристичний, проблемний, дослідницький тощо уже здійснювались на практиці, доповненнями до яких поетапно стали диспути, дискусії, проблемні і творчі завдання.

Рік 2022 змінює усіх наших громадян, і освітян, в тому числі, адже навіть в умовах війни, блекаутів, навіть коли вже немає сил, педагоги шукають нові підходи та рішення, застосовують нестандартні методи та прийоми. Окрім того, освітяни також перебувають в пошуках технологій та методик, пов'язаних з подоланням освітніх втрат, викликаних особливостями організації освітнього процесу в 2020–2023 роках. Відтак, сьогодні, в своєму арсеналі заклади освіти мають декілька моделей навчання: від цілісного та мікронавчання до нейроосвіти; від soft skills до синтезу реальності, AR, AI та VR.

За Державним стандартом базової середньої освіти громадянська компетентність відноситься до ключових, адже вона спрямована на утвердження і захист державності та демократії, здатності відстоювати свої права, відповідально ставитися до громадянських обов'язків, брати відповідальність за своє власне життя, за налагодження гармонійних стосунків між членами своєї сім'ї, за життя територіальної громади і т.д. Тому, у пошуках засобу подолання освітніх втрат, нашу увагу було зосереджено на програмі соціально-емоційного та етичного навчання (надалі – СЕЕН), яка побудована на ключових навичках – усвідомленість, співпереживання та залученість. Ці навички розкриваються на трьох рівнях залученості: особистісному (я), соціальному (я – у класі, родині, з друзями) та системному (я – в країні, системі, на континенті, на планеті).

СЕЕН – це освітня програма, розроблена фахівцями Emory University для міжнародного використання, яка ґрунтується на баченні «етичного та повного співпереживання світу для всіх людей» [2]. Вона навчає здобувачів освіти бути етичними членами місцевої, національної та світової спільнот, а педагогу дає інструменти для сприяння благополуччю дітей. Таким чином, вивчаючи історію, структурні елементи СЕЕН аналізуються через призму підходу CASEL, яка розглядає п'ять основних структурних елементів СЕЕН – самоусвідомлення, самоорганізація, соціальна свідомість, побудова стосунків та прийняття відповідальних рішень. Працюючи за модулями програми, спостерігається підвищення зацікавленості у дітей до предмету, мотивація до пошуку додаткової інформації, що свідчить про розкриття потенційних можливостей особистісних якостей дитини, забезпечує розвиток мотивації до навчання та формування критичного мислення, що є основою для формування soft skills – універсальних навичок для особистості.

Підводячи підсумки, наголосимо, що через систему освіти проходить все населення країни, яке в майбутньому є рушійною силою своєї держави. Для педагогів, як справжніх стейкхолдерів, сучасну ситуацію характеризує своєрідний дидактичний виклик, на який вони мають дати адекватну відповідь. Проблеми навчання у закладах освіти усіх рівнів слід вирішувати шляхом апробації і впровадження в освітній процес інноваційних методик та технологій, адже освіта універсальна, тому потребує холістичного навчання, сфокусованого на розвиток та формування емоційних процесів, соціальних та міжособистісних навичок, додаткових навичок, що формують характер, світогляд, критичне й системне мислення підростаючої особистості.

Література:

1. Антонець М. Погляди В.О. Сухомлинського на процес шкільного навчання. Рідна школа, 2002. № 5. С. 15–18.
2. Вибрані матеріали міжнародної програми з формування м'яких навичок СЕЕ навчання / За загальною редакцією О. Елькіна, О. Масалітіної, Я. Фюрста. Харків : Дім реклами, 2019. Спеціально для П'ятої національної (не)конференції для шкільних педагогів EdCamp Ukraine 2019.
3. Дьюї Дж. Досвід і освіта. Львів : Кальварія, 2003. 84 с.
4. Зайченко І.В. *Педагогіка: Навчальний посібник*. Чернігів : ЧДПУ, 2003. 528 с.
5. Підберезних І. Є. *Інтелектуальна історія Європи: методичні рекомендації* / І. Є. Підберезних. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 2023. 36 с. (Методична серія ; вип. 411).
6. Пометун О., Фрейман Г. *Методика навчання історії в школі*. К. : Генеза, 2006. С. 41.
7. After VUCA, the transformation to a BANI world. URL: <https://ideasen.llorenteycuenca.com/2021/03/16/aftervuca-the-transformation-to-a-bani-world/>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-403-0-28>

THE RELEVANCE OF RESEARCH ON SCHOOL LITERARY EDUCATION USING A SYNERGISTIC APPROACH

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ШКІЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДУ

Kasatkin O. S.

*Postgraduate Student at the Department of Pedagogic and Management of Education
Communal Higher Educational Establishment «Kherson Academy of Continuing Education» of Kherson Regional Council
Kherson, Ukraine*

Касаткін О. С.

*аспірант кафедри педагогіки й менеджменту освіти,
Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти» Херсонської обласної ради
м. Херсон, Україна*

Розвиток інформаційного суспільства, впровадження особистісно орієнтованого підходу та компетентнісної парадигми в шкільну літературну освіту в Україні потребують актуалізації питання оновлення